

POLITICI EUROPENE DE ALIMENTAȚIE A COPILOR DIN INSTITUȚIILE DE ÎNVĂȚĂMÂNT PREUNIVERSITAR

Victor ZEPKA, Aculina ZAPOROJAN

Centrul Național de Sănătate Publică

O singură politică europeană privind alimentația și nutriția școlară nu poate fi formulată ca urmare a existenței multiplelor țări cu o variație mare la nivelul sistemelor școlare. Prin urmare, este esențial pentru fiecare țară, autoritate sau școală să decidă care dintre sugestiile pentru alimentația școlară și politica alimentară sunt cele mai adecvate și aplicabile în situația lor.

Cuvinte-cheie: *alimentație școlară, politici, Uniunea Europeană, școală.*

EUROPEAN POLICIES ON CHILDREN' ALIMENTATION FROM PRE-UNIVERSITY EDUCATIONAL INSTITUTIONS

A single European policy on school alimentation and nutrition cannot be formulated due to the existence of multiple countries with a big variation in schooling systems. It is therefore essential for each country, authority or school to decide which of the suggestions for school alimentation and food policy are most appropriate and applicable to their circumstances.

Keywords: *school alimentation, policies, European Union, school.*

Intervențiile alimentației sănătoase trebuie să aibă loc la începutul copilăriei și adolescenței pentru a preveni sau a inversa efectele adverse pentru sănătate, ca supraponderabilitatea și obiceiurile alimentare nesănătoase. Copilăria și adolescența sunt perioade critice pentru alimentația de calitate nutritivă ridicată și necesitatea fiziologică în nutriție este mare în raport cu nevoile de energie. În plus, multe obiceiuri alimentare de bază și modele comportamentale sunt dezvoltate în aceste perioade, care pot persista pe tot parcursul maturității. Școlile pot oferi o oportunitate importantă pentru prevenire, pentru că furnizează cea mai eficientă metodă de a ajunge la un număr mai mare de oameni, printre care: copiii, tinerii, personalul școlii, familiile și membrii comunității. Alimentațiile sănătoase și îmbunătățirea nutriției ar trebui să fie o prioritate pe fiecare agendă școlară, deoarece are impact pozitiv asupra bunăstării copilului și ulterior sporește capacitatea de învățare și performanța lui academică [9].

Politicile de alimentație sunt cele după care se coordonează strategiile și planurile de acțiune și sunt de trei niveluri: cel mai înalt este nivelul global, după care urmează nivelul regional și al treilea – nivelul național. La moment, cea mai înaltă treaptă este platforma OMS SĂNĂTATEA 2020, care este de nivel global și care generează Strategia globală pe alimentație, activitate fizică și sănătate. Din această Strategie derivă cea europeană pe alimentație, activitate fizică și sănătate [10].

SĂNĂTATEA 2020 este politica în care se îndeamnă spre depunerea mai multor eforturi de colaborare la nivel regional și național, care deja sunt în curs de desfășurare în regiune. Succesele și provocările lor ar putea oferi perspective valoroase în construirea unei platforme globale în controlul bolilor netransmisibile, condusă de către Comisia Europeană [11].

Platforma UE pentru acțiune privind alimentația, activitatea fizică și sănătatea a fost elaborată în 2005, cu scopul general de a contracara sau inversa tendința de creștere a supraponderalității și obezității în rândul populației din statele membre ale comunității europene [1].

Ceea ce face platforma unic este faptul că încearcă să genereze acțiuni concrete în următoarele domenii ce presupun [2]:

- marketing și publicitate: propunerea și / sau implementarea limitelor sau codurilor practice, cu accent pe reducerea publicității produselor cu conținut mare de grăsimi, produse zaharoase și sărate (în special la copii);
- reformulare: modificarea compoziției nutriționale a produselor alimentare, de obicei pentru a modifica nivelul de grăsimi, zahăr și sare;
- etichetare: modificarea etichetelor produselor alimentare;
- stilul de viață: educarea populației despre alimentația sănătoasă și activitatea fizică pentru schimbarea comportamentului și
- altele: angajamentele restante incluzând promovarea cercetării în obezitate.

Platforma funcționează sub conducerea Comisiei Europene, al cărei rol este de a ghida o abordare bazată pe cooperare și orientată spre acțiune.

Realizările și relevanța atât ale Platformei, cât și ale Grupului de nivel înalt au fost recunoscute în Concluziile Consiliului privind alimentația și activitatea fizică, adoptate la 20 iunie 2014. Deși Concluziile Consiliului vizează în principal acțiunea statelor membre, rolul altor părți interesate a fost evidențiat ca fiind la fel de important la elaborarea de acțiuni de parteneriat în acest domeniu. Platforma a fost evidențiată ca un exemplu, în special în ceea ce privește acțiunea privind restructurarea produselor alimentare (reducerea acizilor grași trans, grăsimilor saturate, adaosului de zahăr și sare), precum și adaptarea mărimilor porțiilor de alimente din regimul alimentar.

Problema alimentației copiilor a fost abordată și la Parma, fiind adoptată Declarația de la Parma din 2010 în timpul lucrărilor celei de-a cincea Conferințe ministeriale privind Mediul și Sănătatea cu genericul „Protecția sănătății copiilor în contextul schimbărilor de climă”, care a avut inclus ca al doilea Obiectiv prioritar regional: Abordarea obezității și traumatismelor prin asigurarea unui mediu sigur, a unui nivel adecvat de activitate fizică și alimentație sănătoasă. Conținutul ei specifică luarea tuturor măsurilor de punere în aplicare a Planului de acțiune pentru Europa OMS în domeniul alimentației și nutriției (anii 2007-2012), în special prin îmbunătățirea alimentației în școală și adoptarea măsurilor pentru sprijinul producției și consumului de alimente locale în condiții în care pot fi reduse efectele adverse asupra mediului și sănătății umane [5].

OMS, biroul regional european, în baza politicilor Uniunii Europene, Platformei Sănătatea 2020, a elaborat un Plan de acțiune pentru realizarea strategiei europene, profilaxia și controlul maladiilor netransmisibile pentru anii 2012-2016. În baza acestui Plan se propune pentru statele membre și cele asociate realizarea la nivel național a politicilor ce ar impune producătorii produselor alimentare să indice pe etichete conținutul de sare, zahăr și grăsimi trans din produs, să reducă la minimum cantitatea de sare și de grăsimi trans, modificând procesele tehnologice [8].

După aprobarea în 2006 la Copenhaga a Politicii alimentare și nutriționale școlare au început să apară în baza ei diferite planuri de acțiuni. De ea s-a ținut cont și la aprobarea de către OMS a Planului de acțiuni II pentru anii 2007-2012 în domeniul alimentelor și nutriției, în el fiind însă mai puțin specificată direcția pe grupele-țintă de copii și adolescenți [9].

La 8 ani de la aprobarea politicii alimentare Comisia Europeană decide să studieze ce s-a implementat în țările membre din politica de la Copenhaga, 2006, elaborând Raportul „Cartografierea politicilor naționale alimentare și nutriționale școlare din întreaga EU28 plus Norvegia și Elveția”. Astfel, în 2014 Comisia Europeană, prin serviciul științific intern al Comisiei, Centrul Comun de Cercetare (JRC), a publicat primul raport cuprinzător referitor la politicile ce vizează alimentația în școlile din Europa. Potrivit studiului, țările europene recunosc contribuția importantă a alimentației în școli la sănătatea, dezvoltarea și performanțele școlare ale copiilor. Toate țările cuprinse în studiu (cele 28 de state membre ale Uniunii Europene plus Norvegia și Elveția) au orientări privind alimentația în școli, deși orientările respective variază considerabil. Măsurile naționale care vizează promovarea dietelor sănătoase în școli variază de la orientări facultative privind dimensiunile porțiilor, de exemplu, la interdicții totale, inclusiv în ceea ce privește comercializarea alimentelor oferite de distribuitorii automate și a băuturilor îndulcite cu zahăr.

Raportul analizează cele mai recente documente de politică națională care constituie standarde și orientări privind alimentele disponibile în școlile primare și secundare. Raportul descrie aceste politici pe baza unor criterii comune, precum alimentele permise sau interzise, nivelul substanțelor nutritive, structurile pentru servit masa, serviciile de alimentație publică și restricțiile privind comercializarea.

Peste 90% dintre politicile studiate conțin standarde bazate pe alimente, menite să asigure meniuri echilibrate. Acestea sunt urmate de orientări privind dimensiunea porțiilor (76%) și de standarde bazate pe substanțele nutritive pentru prânz (65%).

Sunt foarte des întâlnite restricțiile sau recomandările legate de disponibilitatea băuturilor (65-82%), majoritatea sprijinind accesul (gratuit) la apă potabilă proaspătă și limitând sau interzicând în mod specific băuturile răcoritoare (îndulcite cu zahăr).

Îmbunătățirea nutriției copiilor, învățarea unui regim alimentar și a unor obiceiuri de viață sănătoase, precum și reducerea sau prevenirea obezității infantile sunt obiectivele principale generale împărtășite de majoritatea țărilor.

Dulciurile și gustările aromatizate sunt restricționate în majoritatea politicilor, care variază de la permisia ocazională a acestor gustări la interdicții complete.

Aportul de energie și aportul de grăsimi sunt cei mai comuni parametri incluși în standardele pentru prânz bazate pe energie/substanțe nutritive (utilizați în 65% și, respectiv, în 56% din totalul țărilor).

Oferta distribuitorilor automate este restricționată în aproximativ jumătate dintre țările studiate. Măsurile variază de la cele care recomandă opțiuni mai sănătoase în privința alimentelor oferite de distribuitorii automate la cele care interzic alimentele nesănătoase din automate și la cele care interzic cu totul prezența automatelor în incintele școlilor. Limitarea comercializării alimentelor nesănătoase constituie, de asemenea, o practică obișnuită [7].

Inventarierea politicilor privind alimentația în școli s-a realizat cu ajutorul Grupului la nivel înalt pentru nutriție și activitate fizică al UE, în sprijinul Strategiei pentru Europa privind problemele de sănătate legate de alimentație, excesul de greutate și obezitate, din 2007, precum și în sprijinul Planului de acțiune al UE privind obezitatea infantilă, 2014-2020 [12].

Statele membre care au politici obligatorii privind alimentația și nutriția școlară sunt Franța, Marea Britanie, Suedia, Finlanda, Lituania, Letonia, Estonia, Cehia, Slovacia, Ungaria, România, Bulgaria, Grecia, Slovenia și Croația. Celelalte țări (Portugalia, Spania, Italia, Germania, Polonia, Danemarca, Austria, Malta, Cipru, Luxemburg, Belgia, Olanda, Irlanda plus Elveția și Norvegia) au politici naționale facultative cu aprobarea și implementarea lor la dorință la nivel de școală [7].

După evaluarea raportului Comisia Europeană vine cu propunerea „Mănânci sănătos – te simți bine”, care are la bază combinarea și consolidarea schemelor existente „Lapte în școală” și „Fruite în școală”. Astfel, cu sloganul „Mănânci sănătos – te simți bine”, acest sistem îmbunătățit „De la fermă la școală” va pune accent mai mare pe măsurile educative pentru îmbunătățirea gradului de conștientizare a copiilor despre obiceiurile alimentare sănătoase, gama de produse disponibile de la fermă, precum și despre persistența deșeurilor în mediu [6].

La nivel de politică națională în Republica Moldova are loc adoptarea și implementarea unui pachet de legi, cum ar fi: Legea privind supravegherea de stat a sănătății publice în Republica Moldova, nr.10 din 03.02.2009, art.38 alin.(3) al căreia prevede asigurarea controlului obezității prin introducerea a 6 puncte de acțiune: 1) modificarea determinantilor sociali, economici și de mediu în stilul de viață și creșterea activității fizice; 2) reducerea consumului de produse alimentare cu densitate energetică ridicată, condiționată de grăsimi, zahăr și sare, dar sărace în nutrimente; 3) reducerea presiunii comerciale a produselor alimentare cu densitate energetică ridicată, în special asupra copiilor; 4) reformularea produselor alimentare în vederea reducerii conținutului de sare, zahăr și grăsimi, în special a celor saturate; 5) asigurarea unei alimentații adecvate și a educației fizice în instituțiile preșcolare, cele de învățământ general și superior; 6) asigurarea accesului populației la produse alimentare sănătoase, în special la fructe și legume [3].

Legea Republicii Moldova privind modificarea și completarea unor acte legislative, nr.93 din 26.04.2012, stipulează în art.I completarea Legii privind produsele alimentare, nr.78-XV din 18.03.2004, prin introducerea în art.2 al acesteia a noțiunii „produs alimentar nerecomandat preșcolarilor și elevilor – produs alimentar cu un conținut mărit de nutrimente care sporesc valoarea nutritivă (grăsimi, sare, zahăr, îndulcitori, aditivi alimentari).” Articolul 15 din lege se completează cu alineatul (6), în care se interzice prepararea, comercializarea și distribuirea produselor alimentare (inclusiv a băuturilor răcoritoare și energizante) nerecomandate preșcolarilor și elevilor în instituțiile de învățământ preșcolar și preuniversitare, indiferent de tipul de proprietate și de forma juridică de organizare a lor, și pe o rază de până la 100 de metri de la acestea, care se va determina de la intrarea în punctul comercial și până la cel mai apropiat colț al instituției de învățământ. Articolul 2 al aceleiași legi prevede modificarea și completarea Codului contravențional al Republicii Moldova, nr.218-XVI din 24.10.2008, în articolul 80 al căruia se introduce: „Prepararea, comercializarea și distribuirea produselor alimentare (inclusiv a băuturilor răcoritoare și energizante) nerecomandate preșcolarilor și elevilor în instituțiile de învățământ preșcolar și preuniversitare, indiferent de tipul de proprietate și de forma juridică de organizare a lor, și pe o rază de până la 100 de metri de la acestea, se sancționează cu amendă de la 10 la 20 de unități convenționale aplicată persoanei fizice, cu amendă de la 100 la 150 unități convenționale aplicată persoanei juridice, cu sau fără privarea, în ambele cazuri, de dreptul de a desfășura activitate pe un termen de la 3 luni la un an” [4].

Bibliografie:

1. Commission of the European Communities. *White Paper on A Strategy for Europe on Nutrition, Overweight and Obesity related health issues*. Brussels, 30.05.2007.
2. EU Platform on Diet, Physical activity and Health, 2005.
3. Legea Republicii Moldova cu privire la Serviciul de Supraveghere de Stat a Sănătății Publice, nr.10-XVI din 03.02.2009.
4. Legea Republicii Moldova privind modificarea și completarea unor acte legislative, nr.93 din 26.04.2012.
5. Parma Declaration on Environment and Health. EUR/55934/5.1 Rev. 2. 11 March 2010. 100604.
6. Propunerea Comisiei Europene de combinare și consolidare a programelor existente din domeniul alimentației în școli. IP/14/94.
7. STORCKSDIECK genannt BONSMANN, S., KARDAKIS, Th., WOLLGAST, J., NELSON, M., CALDEIRA, S. *Mapping of National School Food Policies across the EU28 plus Norway and Switzerland*. European Commission. JRC Science and policy reports. European Union, 2014. ISSN 1831-9424
8. WHO (2012). *Action plan for implementation of the European Strategy for the Prevention and Control of Noncommunicable Diseases 2012–2016*. ISBN 978 92 890 0268 4
9. WHO (2006). *Food and nutrition policy for schools*. Programme for Nutrition and Food Security. WHO Regional Office for Europe. Copenhagen 2006. EUR/06/5073063
10. WHO (2004). *Global Strategy on Diet, Physical Activity and Health*. ISBN 92 4 159222 2
11. WHO (2013). *Implementing a Health 2020 vision: governance for health in the 21st century. Making it happen*. ISBN 978 92 890 0043 7
12. Words Without Borders: Comisia Europeană. România. [Accesat: 3. 07. 2015]
Disponibil: http://ec.europa.eu/romania/news/16072014_studiu_privind_alimentatia_in_scoli_ro.htm

Prezentat la 29.05.2015